

Sharp power w strukturze sieci polsko - białoruskiego konfliktu hybrydowego

*„(...) cała struktura władzy spajająca do tej pory świat ulega dezintegracji.
Równocześnie kształtuje się całkowicie nowa struktura władzy. I dokonuje się to
na każdym szczeblu społeczeństwa”.*

A.Toffler, Zmiana władzy

Dawid Błaszczak

Akademia Bialska im. Jana Pawła II, Polska

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7335-8343>

E-mail: dawid-blaszczak@wp.pl

Streszczenie

Niniejszy artykuł stanowi próbę socjologicznej analizy „sharp power” jako narzędzia po które skutecznie sięgają aktorzy współczesnych konfliktów hybrydowych. Prezentowany materiał teoretyczno-empiryczny w sposób dwutorowy uzupełnia lukę badawczą na gruncie zarówno nauk socjologicznych jak również nauk o bezpieczeństwie. Pierwszym krokiem jest próba usystematyzowania kategorii „sharp power”, na drodze „osadzenie jej” na kanwie socjologicznych teorii władzy. Drugim aktem jest sięgnięcie do analizy sieciowej, będącej nowatorską perspektywą badawczą odwzorowującą rozkład „sharp power” w strukturze sieci powiązań w ramach polsko-białoruskiego konfliktu hybrydowego.

Słowa kluczowe: konflikt hybrydowy, sieci społeczne, pogranicze polsko- białoruskie, „sharp power”

Received: 27.08.2025

Accepted: 06.11.2025

Published: 07.11.2025

Cite this article as:

D. Błaszczak, “Sharp power w strukturze sieci polsko - białoruskiego konfliktu hybrydowego”

DOT.PL, no. 1/ 2025,
10.60097/DOTPL/214040

Corresponding author:

Dawid Błaszczak, Akademia
Bialska im. Jana Pawła II, Polska
E-mail: dawid-blaszczak@wp.pl

Copyright:

Some rights reserved
Publisher NASK

Sharp power in the network structure of the Polish-Belarusian hybrid conflict

Abstract

This article attempts to sociologically analyze "sharp power" as a tool effectively utilized by actors in contemporary hybrid conflicts. The theoretical and empirical material presented addresses a research gap in both sociological and security sciences in a two-pronged approach. The first step is to systematize the "sharp power" category by grounding it in sociological theories of power. The second step is to utilize network analysis, an innovative research perspective that maps the distribution of "sharp power" within the network structure of the Polish-Belarusian hybrid conflict.

Keywords: hybrid conflict, social networks, Polish-Belarusian border, "sharp power"

Wprowadzenie

Otoczająca nas rzeczywistość społeczna podlega permanentnym przeobrażeniom, wyrazem których jest obecność procesów i zjawisk o nowych cechach i uwarunkowaniach reorganizujących dotychczasowy układ geopolityczny, jak również transformujących proces władzy. Tradycyjnie rozumiana władza jako zdolność do wywierania wpływu przy pomocy militarnych środków określanych mianem twardych atrybutów władzy, uzupełniona zostaje o narzędzia manipulacji, dezinformacji oraz perswazji, w literaturze przedmiotu znane jako „*sharp power*”.

Celem niniejszego artykułu jest analiza „*sharp power*” jako narzędzia z powodzeniem stosowanego we współczesnych konfliktach hybrydowych, będących przykładem istotnego procesu zmian jakościowych na polu wojen kinetycznych i niekinetycznych. Prezentowane opracowanie stanowi wycinek interesującego obszaru eksploracji, odpowiedniego do aplikacji na grunt nauk socjologicznych i nauk o bezpieczeństwie, ze szczególnych uwzględnieniem socjologii pogranicza czy socjologii

bezpieczeństwa. Wartością dodaną niniejszego materiału jest próba usystematyzowania kategorii „*sharp power*” z położeniem nacisku na ewolucyjny charakter analizowanego procesu, którego forma, specyfika i zasięg ulegają permanentnym zmianom. Na potrzeby opracowania sięgnięto po wybrane metody i techniki badawcze, takie jak: analiza przypadków, analiza danych statystycznych i stanu literatury przedmiotu oraz analiza sieci społecznych, zakorzeniona w matematycznej teorii grafów.

Sieć – nowy paradygmat nakreślania natury i struktury świata

Metafora sieci coraz intensywniej oddziałuje na percepcję i objaśnianie otaczającej nas rzeczywistości społecznej, nakreślając przy tym paradygmat myślenia oraz konceptualizacji świata. Wiek XXI naznaczony jest symboliką sieci, będącej ideą i metamodeliem świata, redefiniującym szeroko rozumiany proces spojrzenia na świat. „Dziś coraz częściej mówi się o sieciach (...) i nie jest to (...) zmiana terminologii, jest to raczej zmiana paradygmatu”¹. Kierunek ten uwarunkowany jest następującymi czynnikami: po pierwsze, przybierającą na sile rewolucją technologiczną, która przy pomocy internetu i urządzeń mobilnych „pożera” wszystkie aspekty życia społecznego, powodując, że sieć... jest zawsze i wszędzie (*semper et ubique*). Po drugie, sieć jako natura, a zarazem struktura determinuje całe spektrum procesu transformacji dzisiejszej cywilizacji w tym informacji, obrazów i symboli generujących kierunek i natężenie zmian społecznych. Po trzecie, sieć, w dobie upowszechnienia internetu, jako warunku *sine qua non* dla urynkwienia oraz utowarowienia informacji, przybiera formułę dominującej przestrzeni przepływu informacji, opisujących bądź świadomie kreujących splot wydarzeń społecznych, politycznych, ekonomicznych. „Internet, jego rola i sposób funkcjonowania, stają się (...) metaforą dzisiejszej cywilizacji. Osią tej metafory jest pojęcie sieci”². W podobnym akcencie wypowiada się Manuel Castells dla którego sieć „(...) to struktura społeczna utworzona wokół sieci komunikacji cyfrowej (...)”³. Autor uwypukla walory struktur sieciowych, takie jak elastyczność i zdolność do

¹ M. Muraszkiewicz, *Esej: nowy paradygmat, czyli od systemu do sieci*, [w:] B. Sosińska-Kalata i inni (red.), *Od informacji naukowej do technologii społeczeństwa komunikacyjnego*, Warszawa 2005, s. 83.

² Tamże, s. 84.

³ M. Castells, *Władza komunikacji*, Warszawa 2013, s. 16.

samokonfiguracji, będące gwarantem skuteczności struktur. „W sieciach społecznych (...) aktorzy społeczni programują cele i procedury operacyjne”⁴.

Patrząc przez pryzmat literatury przedmiotu, w tym opracowań encyklopedycznych oraz leksykalnych sieć to zbiór obiektów społecznych, zwanych węzłami lub aktorami oraz powiązań (połączeń) i przepływów między nimi⁵. Znaczenie części składowych sieci jest zróżnicowane i uwarunkowane programem sieci oraz stopniem i zakresem zdolności węzłów do maksymalizacji skuteczności struktury sieciowej na końcu której stoją wyznaczone cele mającego ściśle odzwierciedlenie w „zainstalowanym” programie sieci. Z punktu widzenia świata, w tym gospodarki i geopolityki, opartej na informacji znaczenie przybiera na sile wraz z rosnącą efektywnością w zakresie gromadzenia, przetwarzania a także upowszechniania informacji. „Produktem” finalnym tak rozumianej logiki działań jest podbój umysłów oraz tworzenie ram znaczeniowych, kreujących ludzkie emocje, poznania i przekonania.

Przybierająca na sile i wydźwięku teza o społeczeństwie sieci stanowi dowód, że otaczające nas ekonomiczne, polityczne oraz społeczne zjawiska i procesy przyjmują formę sieciową, w której konfiguracja uwarunkowana jest charakterem połączeń, specyfiką zasobów czy pozycją, zajmowaną przez poszczególne węzły w sieci, a w końcu również programem samej sieci. W opinii Manuela Castellsa „społeczeństwo sieci (...) składa się z sieci obejmujących sfery produkcji, władzy i doświadczenia, tworząc kulturę wirtualną, kulturę przyływu globalnych trendów, przekształcających czas i przestrzeń”⁶. Sieć jako realny byt redefiniuje również klasycznie rozumianą kategorię władzy, bowiem jak zaznaczył Darin Barney „(...) władza i bezsilność są funkcją dostępu do sieci i kontroli przepływów”⁷. Te z kolei mogą przybierać różnorodną postać - zasobów materialnych i niematerialnych: ludzi, pieniędzy czy informacji, które o obecnym czasie kreują szeroko rozumianą politykę, kreśląc nowe ramy władzy, skoncentrowanej na gromadzeniu, przechowywaniu oraz dystrybucji informacji. „Nowe formy polityki są tym samym politykami walczącymi o zarządzanie informacjami i kontrolę w „przestrzeni” opanowanej

⁴ Tamże, s. 33.

⁵ Zob. M. Castells, *Władza...*, s. 33; D. Barney, *Społeczeństwo sieci*, Warszawa 2008, s. 37; T. Sozański, *Sieć społeczna*, [w:] *Encyklopedia Socjologii*, tom 4, Warszawa 2005, s. 28.

⁶ M. Castells, *Koniec Tysiąclecia*, Warszawa 2009, s. 380.

⁷ D. Barney, *Społeczeństwo...*, s. 41.

przez media (...) jako niezbędne warunki wstępne dla dostępu do bardziej materialnych form władzy”⁸. Na naszych oczach dokonuje się rekonstrukcja klasycznie rozumianej polityki, w tym potęgi sił (władzy), która opleciona została przez mniej lub bardziej gęstą sieć mediów, kreujących otaczającą rzeczywistość, wyzwających określone zachowania i konstruujących nowy (nie) porządek świata. Trafnie zauważył Manuel Castells, że „(...) niezdolność (...) aktorów instytucji (...) do umiejętnego dostosowania się do „polityki z udziałem mediów informacyjnych” (...) jest „podstawowym źródłem kryzysu demokracji w Erze Informacji”⁹.

Patrząc przez pryzmat narzędzia analitycznego i bytu realnego sieć jest zbiorem punktów (węzłów) połączonych ze sobą powiązaniem lub przepływami o określonej treści lub wartości. Przepływy zaś to nic innego jak strumienie informacji, przekazywane w obrębie sieci, definiujące cele oraz zasady działania tej sieci (program), promujące przy tym własne korzyści. „Sieci są więc skomplikowanymi strukturami komunikacyjnymi, powstałymi wokół zbioru celów (...). W sieciach (...) aktorzy (...) programują cele i procedury operacyjne”¹⁰.

Sieć jako nowa agora władzy komunikacji i narzędzie wojny hybrydowej

Potrzeba studiów nad uchwyceniem współczesnej władzy w kategoriach sieciowych uzasadniona jest kilkoma przesłankami. Po pierwsze, mamy do czynienia z nasilającą się amalgamacją komunikacji i władzy. Fundamentem tego rodzaju amalgamacji jest możliwość kontroli ludzkiego umysłu, a w dalszej perspektywie sterowania zachowaniami i decyzjami społecznymi. „Władzę sprawuje się za pośrednictwem (...) struktur znaczeniowych (...) na podstawie dyskursów, które ukierunkowują działania aktorów społecznych”¹¹. Po drugie, wkomponowanie władzy do kategorii sieciowej wynika z faktu, że władza przyjmuje postać relacji, jest – jak podkreślił M. Castells – zdolnością relacyjną, i nie można jej rozpatrywać w oderwaniu od aktorów społecznych. Po trzecie, próba identyfikacji socjoprzestrzennych sieci władzy jest skutecznym podejściem analitycznym w sytuacji gdy społeczeństwa

⁸ Tamże, s. 144.

⁹ M. Castells, *Władza...*, s. 312.

¹⁰ Tamże, s. 32.

¹¹ Tamże, s. 23.

„(...) składają się z licznych, (...) wzajemnie oddziałujących na siebie sieci władzy”¹². Po czwarte, współczesne przestrzenie, które w opracowaniach wspomnianego już M. Castellsa definiuje się jako przestrzenie przepływów, przybierają formę technologicznie zasilanych sieci komunikacyjnych, zdolnych do generowania przepływów (np. informacji) niezbędnych do realizacji wspólnych zadań, osiągania celów, itp. Po piąte, wraz z upływem czasu, źródła władzy, w dalszym ciągu, zachowują swoją formułę, trwając w postaci dyskursu, przymusu i perswazji – wzmocnionych przez określone ramy kulturowe i optykę polityczną. Ewolucja dokonuje się zaś w obrębie terytorium, na którym rozlewają się ów relacje władzy. Klasycznie rozumiana przestrzeń fizyczna zostaje uzupełniona, docelowo zastąpiona – przez sieć. „W społeczeństwie sieci władza została zredefiniowana ale nie zanikła”¹³. Po szóste, patrząc na świat przez optykę wszechobecnej informacji, ikonografiki i wizerunku, specyficznych dla epoki cyfrowej, warto podkreślić, że współczesne mechanizmy polityki i dyplomacji, w tym również prowadzenia konfliktów, oparte są na sieciach komunikacyjnych, a konstruowanie władzy dokonuje się przez tworzenie obrazów. Trafnie zauważa M. Castells, że „(...) relacje władzy opierają się w dużej mierze na kształtowaniu ludzkich umysłów za pomocą tworzenia obrazów”¹⁴.

Poruszając się w obrębie problematyki władzy w strukturze sieci nie sposób pominąć faktu, że kolejnym elementarnym załącznikiem potęgi jest zdolność sieci do zainicjowania a w dalszej kolejności kreowania określonych programów, które w nomenklaturze językowej M. Castellsa określano mianem „programów sieci”. W wymiarze praktycznym to możliwość tworzenia, dystrybuowania i moderowania informacją i dyskursem, które determinują ludzkie zachowania, sposób myślenia i działania. Formuła ta wpisuje się w aktualny (nie)porządek i logikę funkcjonowania świata, gdzie „(...) dyskursy kształtują myślenie za pośrednictwem określonych technologii (...) które organizują uspołecznioną komunikację”¹⁵. Skonstruowane w ten sposób pole semantyczne, w którym przekaz to jednocześnie medium powoduje, że tradycyjnie rozumiana polityka rozlewana jest w sieciach medialnych, będących areną kreowania władzy. Media ustanawiają przestrzeń,

¹² M. Mann, *The Sources of Social Power*, Cambridge 2000, s. 1.

¹³ M. Castells, *Władza...*, s. 60.

¹⁴ Tamże, s. 199.

¹⁵ Tamże, s. 63.

w której kształtują się relacje władzy między współzawodniczącymi aktorami politycznymi i społecznymi. W związku z tym (...) wszyscy aktorzy i wszystkie komunikaty muszą „przejsć” przez media, żeby móc osiągnąć swój cel”¹⁶.

Punktem wyjścia do poniższego dyskursu będzie próba operacjonalizacji oraz delimitacji kluczowych kategorii teoretycznych, zogniskowanych wokół tłumaczeniowego i kontekstualnego znaczenia takich terminów jak struktura sieci czy władza (siła, potęga). Warto podkreślić, że obydwa pojęcia to niezwykle pojemne i szerokie spektrum znaczeniowe, obecne w socjologii, ale również w politologii, ekonomii czy naukach o bezpieczeństwie. Na łamach Encyklopedii Socjologii napisano, że „Władza jest fenomenem wieloaspektowym. (...). Jest stosunkiem społecznym i instytucją (...)”¹⁷. Wielostronny charakter władzy akcentowany jest również Piotr Sztompka, pisząc, że „(...) to zjawisko przenikające życie społeczne we wszystkich jego obszarach, obecne we wszystkich społeczeństwach (...)”¹⁸. Koncepcji tego typu wtóruje Michel Foucault podkreślając, że „władza jest podstawowym i uniwersalnym zjawiskiem społecznym”¹⁹. Pochylając się nad kategorią władzy nie sposób pominąć faktu, że „(...) należy je rozumieć nie jako mocarstwo, ale jako dany rodzaj siły tego mocarstwa lub dany rodzaj sposobu wywierania przezeń wpływu na pozostałe”²⁰. Co więcej, na przełomie ostatnich kilkunastu lat, wskutek rekonfiguracji stosunków międzynarodowych, w tym rekompozycji układu sił, badania nad pomiarem władzy przyjęły wielowektorową ścieżkę, wyzwalając takie kategorie jak: „*smart power*”, „*linking power*” i „*sharp power*”²¹. Tym samym we współczesnym świecie dokonano rekonstrukcji układu sił, pozostawiając przy tym permanentne stanowisko o dążeniu do władzy jako fundamencie działania państw i struktur ponadpaństwowych. „Potęga państwa czy innych (...) grup społecznych jest najważniejszą właściwością ludzkiego działania, a jego logika pozostaje niezmienna w historii – zmieniają się tylko narzędzia (technologia) i warunki otoczenia (...)”²². Należy przez to rozumieć zakorzenienie w logikę sieciową, w której władza „to coś, co płynie,

¹⁶ Tamże, s. 200.

¹⁷ W. Kubiak, *Władza*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, tom 4, Warszawa 2005, s. 324.

¹⁸ P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków 2002, s. 69.

¹⁹ J. Szacki, *Historia myśli socjologicznej*, Warszawa 2004, s. 907.

²⁰ M. Lisewski, *Soft power, sharp power, linking power. Mocarstwowe sposoby działania Chin i ich znaczenie dla świata*, Toruń 2021, s. 43.

²¹ Por. M. Sułek, E. Szymała, *Potęga państw 2025. Ranking potęgometryczny*, Warszawa 2025, s. 5.

²² M. Lisewski, *Soft...*, s. 8.

przemieszcza się, stając się coraz bardziej niezależne od określonego terytorium czy przestrzeni (...)”²³. Pierwiastek sieciowy akcentuje Michel Foucault, zdaniem którego władzę „(...) sprawuje się w sieci, a po tej sieci jednostki nie tylko krążą, ale też zawsze znajdują się w pozycji, która każe im zarazem władzy podlegać i ją sprawować, (...)”²⁴. Patrząc zatem przez okulary analityczne, w badaniach nad wieloaspektową władzą istotne znaczenie ma fakt „(...) by uchwycić władzę u jej granic, w jej najdalszych rozgałęzieniach, (...), w jej formach i instytucjach”²⁵.

Elementem tak rozumianego oddziaływania jest „*sharp power*” (ostra siła), która w węższym ujęciu jest „(...) perswazją manipulacyjną, z celowym przedstawianiem rzeczy nie takimi, jakie są, ale takimi, jakie mają być odbierane”²⁶. Co więcej, „(...) wykorzystuje perswazję, a konkretnie manipulację (...) nie po to (...), aby uatrakcyjnić swój poziom, ale obniżyć atrakcyjność konkurenta”²⁷. Zasobowe podejście do władzy postuluje Anthony Giddens, dla którego zasoby to nic innego jak różnego rodzaju środki, przy użyciu których sprawowana jest władza. Autor nakreśla znak równości pomiędzy władzą a zdolnością do osiągania założonych wyników działań. W analogicznym tonie wypowiadał się Talcott Parsons spoglądając na władzę przez pryzmat umiejętności działania czy wykonywania określonych funkcji społecznych. Z perspektywy czasu spojrzenie na władzę ulega redefinicji w kierunku perspektywy sieciowej. „Podejście sieciowe rzuca (...) nowe światło na problematykę władzy i wpływu. Przewagę nad innymi daje nie tylko posiadanie cennych zasobów, ale i szczególne umiejscowienie w sieci”²⁸. Ugruntowani wielowymiarową oraz wieloaspektową logiką władzy „(...) jesteśmy świadkami kształtowania się kolejnego rodzaju oddziaływania reżimów politycznych na podmioty stosunków międzynarodowych, łączącego (...) elementy przymusu i manipulacji”²⁹. Szeroką perspektywę analizy i deskrypcji władzy (potęgi) państwa prezentuje John G. Stoessinger, dla którego jest to nic innego jak „(...) zdolność państwa do użycia swoich

²³ J. Urry, *Socjologia mobilności*, Warszawa 2004, s. 171

²⁴ M. Foucault, *Nadzorować i karać*, Warszawa 2006, s. 516.

²⁵ Tamże, s. 516.

²⁶ M. Lisewski, *Soft...*, s. 74.

²⁷ Tamże, s. 75.

²⁸ T. Sozański, *Sieć społeczna* [w:] *Encyklopedia socjologii*, tom 4, Warszawa 2005, s. 29.

²⁹ Ł. Skoneczny, B. Cacko, *Sharp power – wprowadzenie do problematyki*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, nr 13/2021, s. 102.

materiałów (...) w sposób, który wpłynie na zachowanie innych państw”³⁰. W amerykańskiej opinii publicznej i przestrzeni dyskursu naukowego „*sharp power*” polega na penetrowaniu przestrzeni informacyjnej połączonej z praktykami manipulacyjnymi mającymi na celu dyskredytację określonego państwa lub środowiska społeczno-politycznego na oczach docelowej opinii publicznej. Jest to nic innego jak „(...) agresywne działania państwa prowadzone przy wykorzystaniu metod imitujących elementy *soft power* w celu manipulacji wizerunku danego kraju (...) bądź destabilizacji jego systemu społeczno-politycznego, bądź wymuszenia określonego postępowania jego władz”³¹. Niezależnie od rodzaju oraz potencjału zasobów elementarne znaczenie w budowaniu skutecznej polityki „*sharp power*” przypisać należy konieczności posiadania pogłębionej wiedzy na temat posiadanego wachlarza możliwości oddziaływania na innych aktorów, oplecionych siecią stosunków międzynarodowych. Analizując dostępną w przestrzeni społecznej dyskusję nad problematyką „*sharp power*” warto uwypuklić obecność sprzecznych ze sobą stanowisk – od uznania „ostrej władzy” za powszechny element budowania potęgi państw, po sprowadzenie jej do następstwa nieefektywnego łączenia miękkiej i twardej siły („*soft power*”, „*hard power*” – przyp.).

Sharp power w teatrze działań wojennych/wojny hybrydowej - refleksje interdyscyplinarne

Interdyscyplinarny aspekt polemologii jako dyscypliny ukierunkowanej na badania konfliktów zbrojnych, pomimo swojej krótkiej historii ale długiej przeszłości, dostarcza bogatego spektrum wiedzy teoretycznej i metodologicznej na temat natury i morfologii wojny jako zjawiska społecznego. Patrząc przez pryzmat niniejszego artykułu kluczowe znaczenie przypisać należy studiom określającym wojnę: po pierwsze jako narzędzia polityki, po drugie w kategoriach konfliktu społecznego. Sięgając do optyki politologicznej podkreślić należy, że teatr działań wojennych jest instrumentem uprawiania polityki. „Wojna jest nie tylko czynem politycznym lecz (...) prawdziwym narzędziem politycznym, dalszym ciągiem stosunków politycznych, przeprowadzeniem ich innymi środkami”³². Spoglądając z kolei przez pryzmat socjologii zmagania wojenne to konflikty będące

³⁰ J. G. Stoessinger, *The Might of Nation. World Politics in Our Times*, New York, 1969, s. 26-27.

³¹ Ł. Skoneczny, B. Cacko, *Sharp...*, s. 106.

³² C. von Clausewitz, *O wojnie*, Lublin – Zamość 1995, s. 23.

nieuniknionymi zjawiskami, w których określony aktor społeczny (w tej roli: jednostka, grupa, państwo) próbuje osiągnąć własne cele w drodze podporządkowania, zniszczenia lub zniewolenia innego aktora społecznego. „Wyrasta on na gruncie nagromadzonych sprzecznych emocji, a objawia (...) wybuchem wrogich (...) postaw”³³.

Aktualnie prowadzony dyskurs nad przyczynami, dynamiką i skutkami wojen zostaje wzbogacony o nowy zakres semantyczny, przejawiający się w mnogości mniej lub bardziej nieostrych pojęć, takich jak: wojna nieregularna, wojna informacyjna, wojna sieciowa, wojna hybrydowa, wojna psychologiczna, cyberwojna, itd. Wielość rozwiązań w zakresie sposobu, miejsca i narzędzia prowadzenia wojen w pełni uzasadnia pogląd, że definiowanie wojny, wraz z jej ontologią i naturą oraz komponentami i mechanizmami jest niezbędne. Punktem wyjścia tej części dyskursu jest próba pochylenia się nad kluczową kategorią terminologiczną niniejszego rozdziału, jaką jest „power” z uwzględnieniem deskrypcji i eksplanacji. Patrząc przez optykę kwestii tłumaczeniowych, jak również kontekstualnych na uwagę zasługuje fakt, że zakres semantyczny tego terminu nie jest obcy znawcom literatury przedmiotu, szczególnie na trójstyku politologii, socjologii oraz stosunków międzynarodowych. Termin ten w swobodnym tłumaczeniu oznacza „siłę”, „władzę”, „potęgę”, odzwierciedlając tym samym, przy pomocy określonych wskaźników, możliwości ekonomiczne, polityczne, kulturowe czy militarne państwa, unii państw, regionu czy korporacji biznesowej.

Na potrzeby niniejszego opracowania warto sięgnąć po kategorię „władzy”, tak bliską przytaczanym tutaj rozważaniom M. Castellsa, który kładł nacisk na pierwiastek relacyjny, rozumiany jako zakres oddziaływania jednego podmiotu na drugi³⁴. Na tej podstawie ma miejsce krystalizacja terminologii, w której „power” definiuje się jako zdolność państwa lub terytorium do bezpośredniego lub pośredniego wpływu na zachowania innych państw, podmiotów niepaństwowych oraz przebieg wydarzeń międzynarodowych”³⁵. Istotę a zarazem specyfikę „power” odnaleźć można również w zbiorach encyklopedycznych i leksykalnych, w świetle których termin ten oznacza „(...)

³³ Ł. Roman, *Interdyscyplinarny wymiar polemologii*, „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej”, nr 1/2012, s. 186.

³⁴ Zob. M. Lisewski, *Soft...*, s. 45.

³⁵ Tamże, s. 45.

panowanie, władzę, wpływ na innych, zdolność do działania w celu osiągnięcia zamierzonego skutku, (...) polityczną kontrolę i wpływy”³⁶.

Analizując dostępne opracowania na uwagę zasługuje fakt, że sięgając po kategorię „*sharp power*” odnotować można szerokie spektrum działań, powszechnie znanych jako perswazja manipulacyjna, zmierzająca do zaprezentowania rzeczywistości taką, jaką ma być odbierana. Na naszych oczach dokonuje się działań określanych jako „(...) agresywne działania państwa prowadzone (...) w celu manipulacji wizerunkiem danego kraju (lub innego podmiotu stosunków międzynarodowych) bądź dla destabilizacji jego systemu społeczno-politycznego, bądź wymuszenia określonego postępowania jego władz”³⁷. Spoglądając na warsztat Manuela Castellsa można z niemal stuprocentową pewnością powiedzieć, że mamy do czynienia z rzeczywistością zaprogramowaną, możliwą do uchwycenia za pomocą aparatu sieciowego. „Z tej perspektywy („*sharp power*” – tu autor: D.B.) wykorzystuje perswazję, a konkretnie manipulację, jednak nie po to (...), aby uatrakcyjnić swój poziom, ale obniżyć atrakcyjność konkurenta”³⁸. Działania, o których mowa wpisuje się w obraz współczesnych bitew o umysł, w obrębie których w sferze informacyjnej dokonuje się próba przejęcia kontroli nad społeczeństwem na drodze manipulacji, dezinformacji i propagandy.

Sharp power w konflikcie hybrydowym na przykładzie polsko-białoruskiego kryzysu migracyjnego

Zainicjowany w 2021 roku kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej był między innymi, podsycany przez Kreml, odpowiedzią Mińska na ogólnoeuropejski sprzeciw wobec wyniku wyborów na urząd prezydenta Republiki Białorusi. Operacja „Śluza” ukierunkowana została na dwa elementarne cele: wewnętrzny, polegający na czerpaniu zysków z nielegalnej migracji, które trafiają do aparatu władzy i powiązanych z nim instytucji; zewnętrzny, polegający na destabilizacji struktur Unii Europejskiej i Paktu Północnoatlantyckiego z naciskiem na osłabienie pozycji oraz wizerunku tych podmiotów, wzmocnienie społecznych i politycznych antagonizmów w obrębie państw członkowskich

³⁶ Zob. E. Panas, *Soft power transnarodowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego*, Lublin 2021, s. 22.

³⁷ Ł. Skoneczny, B. Cacko, *Sharp...*, s. 106.

³⁸ M. Lisewski, *Soft...*, s. 75.

Unii Europejskiej czy próbę odwrócenia uwagi od przygotowania Federacji Rosyjskiej do pełnowymiarowej wojny z Ukrainą.

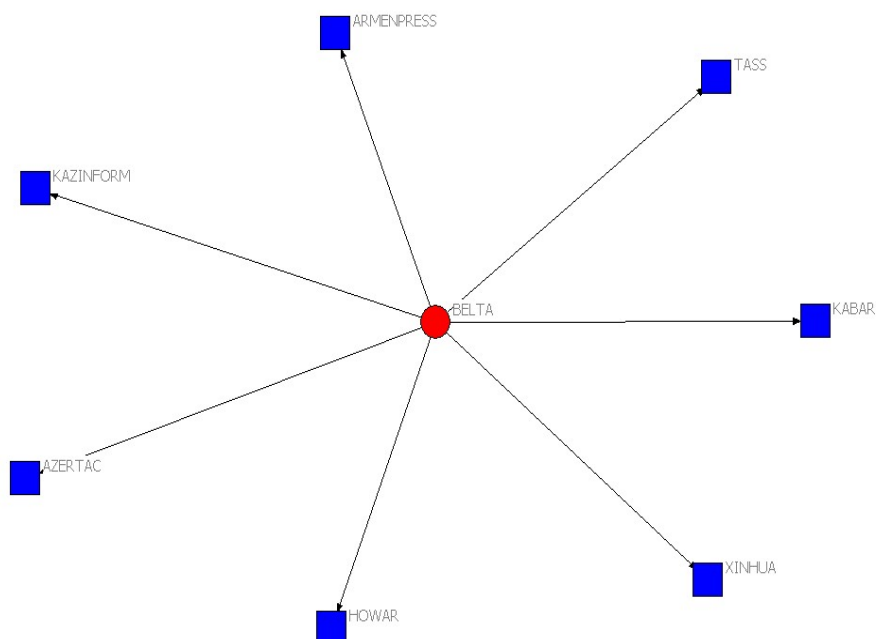
Istotną podbudową operacji „Śluza” jest szerokie spektrum działań wykraczających poza operację nielegalnej migracji, zwanej również „bronią D”, a mających odzwierciedlenie w sferze informacyjno-psychologicznej. Mowa w tym miejscu o zdominowaniu białoruskiej i rosyjskiej przestrzeni medialnej przez materiały, będące głosem oskarżenia o uprzedzenia na tle rasowym, o niehumanitarne traktowanie migrantów i inne praktyki, wykraczające poza kodeks etyki i prawa człowieka. Przykładem protukaszenkowskiej propagandy jest między innymi oficjalny przekaz insynuujący odpowiedzialność za kryzys humanitarny po stronie polskich służb mundurowych, które jakoby przerzucają na białorską stronę granicy zwłoki migrantów, wyłaniających się wiosną na skutek pojawienia się roztopów, itd.³⁹. Podbudową tego rodzaju narracji jest również przekaz o rzekomej próbie ataku ze strony Polski na Republikę Białorusi. W opinii Aleksandra Łukaszenki rząd państwa polskiego, przy współudziale Unii Europejskiej dąży do usunięcia prezydenta Białorusi, zaś działania na granicy polsko-białoruskiej stanowią preludium to zaplanowanego – zdaniem A. Łukaszenki – ataku ze strony państw Europy Zachodniej. W opinii władz Mińska wszelkie protesty oraz inne działania prodemokratyczne zostały zainspirowane i moderowane przez Polskę, Litwę, Czechy i inne⁴⁰. Na łamach białoruskich mediów, w tym sieci Internetu (ryc. 1-3), dostrzec można narrację, obarczającą Rzeczpospolitą Polską oraz Unię Europejską za trudną sytuację na granicy. „Dziś cały świat jest świadkiem niehumanitarnego traktowania migrantów przez Polaków. (...). Pod adresem Białorusinów napływają słowa wdzięczności ze strony narodu kurdyjskiego za wsparcie dla uchodźców”⁴¹. Wypowiedzi tej wtóruje kolejny komentarz przypisujący Zachodowi bestialskie zachowania wobec migrantów – „Jesteśmy porażeni tym, jak się zachowują polscy i litewscy pograniczy, tym, jak władze w Brukseli próbują nie zauważyć cynicznego stosunku do tych ludzi (to jest: uchodźców – tu: D.B.) ze strony władz państw członkowskich UE”⁴².

³⁹ <https://mlyn.by/23042024/beloruskie-voennye-prorvali-granichu-s-polshej-komu-nuzhen-provokaczionnyj-fejk/>, data dostępu: 25.07.2025.

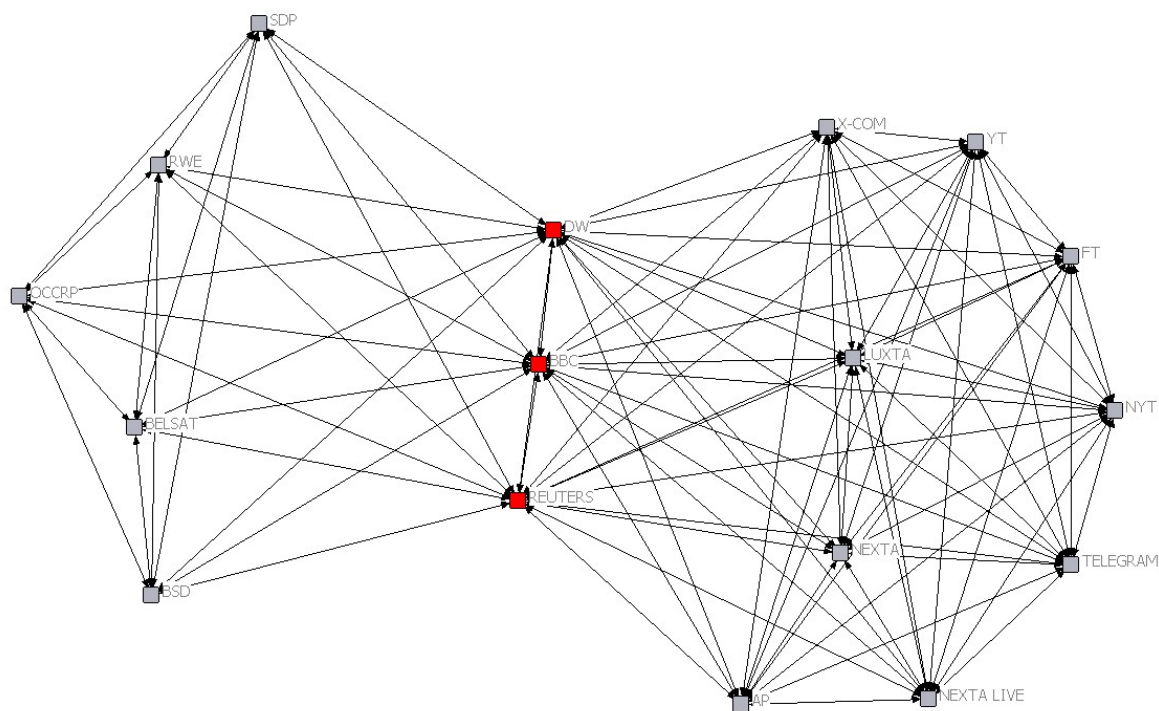
⁴⁰ <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/9360531/>, data dostępu: 25.07.2025.

⁴¹ www.tvr.by/news/obshchestvo/r_aloyan_o_krizise_na_belorusko_polskoy_granitse/, data dostępu: 25.07.2025.

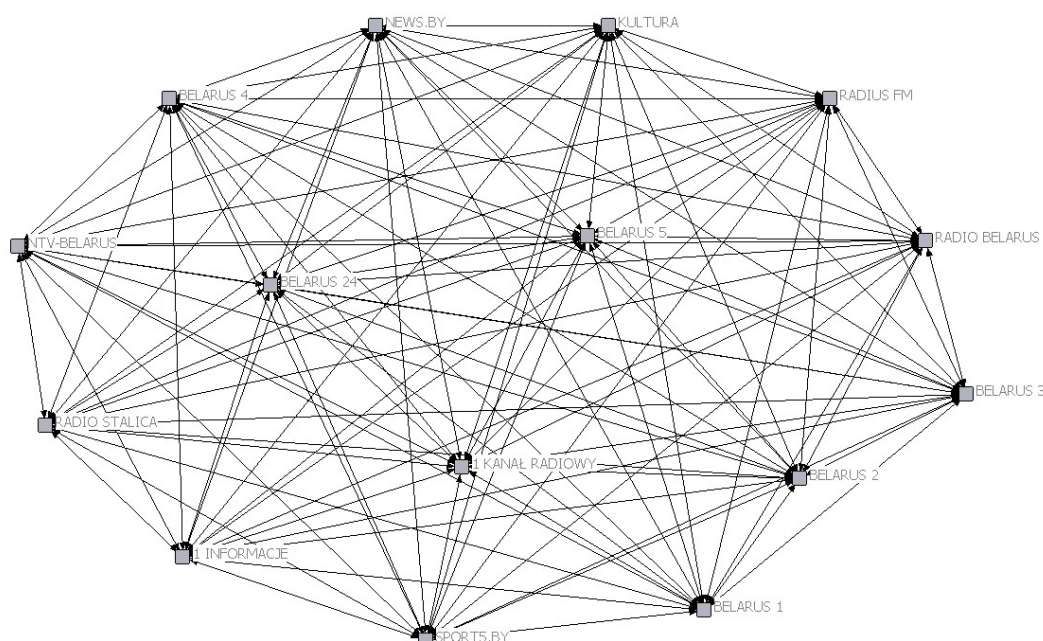
⁴² www.tvr.by/videogallery/informatsionnoanalitycheskie/panorama/, data dostępu: 25.07.2025.

Ryc. 1. Sieć (gwiazda) publicznych podmiotów medialnych tj. agencji prasowych
Źródło: opracowanie własne za pomocą Ucinet 6.232. i NetDraw

Ryc.2. Sieć powiązań instytucji medialnych skupionych wokół platform BELSAT i NEXTA
Źródło: Opracowanie własne za pomocą Ucinet 6.2.32. i NetDraw

Ryc. nr 3. Sieć powiązań białoruskich mediów państwowych
Źródło: opracowanie własne za pomocą Ucinet 6.232. i NetDraw

Propagandowa tuba Mińska nakreśla granicę oraz pogranicze polsko-białoruskie w kategoriach ziemi obiecaniej, w świetle której obywatele państwa polskiego wołają o pomoc ze strony Republiki Białorusi. „Zobaczcie co się dzieje z sąsiadami (...). Oni byli tacy zamożni (...). I gdzie teraz są? Stoją przy granicy i proszą, byśmy ich wpuścili na Białoruś. Żeby mogli przynajmniej kupić kaszę gryczaną. (...). Soli nie mają. Proszą nas o sól”⁴³.

W zakresie działań, wpisujących się w pakiet „*sharp power*” jest również propagandowy przekaz z udziałem Emila Czeczko – dezercerującego żołnierza Polski, który w opinii Mińska był zmuszany do działań niezgodnych z prawami człowieka, adresowanych do migrantów obecnych na polskiej granicy wschodniej⁴⁴. Co więcej, odpowiedzialność za stan faktyczny na granicy przypisuje polskim służbom A. Łukaszenka, zdaniem którego

⁴³ www.ekhokavkaza.com/a/31827220/, data dostępu: 25.07.2025.

⁴⁴ Zob. więcej: B. Wypartowicz, W. Kozioł, *Między Bugiem a prawdą. Czy Polska może odbudować swoje wpływy na wschodzie?*, Warszawa 2024, s. 116.

Straż Graniczna państw, które nie chcą przepuszczać migrantów, (...) krzywdzi przybyszy, w przeciwieństwie do pomagających pograniczników białoruskich”⁴⁵.

Istotnym elementem niniejszych rozważań, dopełniającym mechanizm „*sharp power*” jest analiza sieci społecznych, przeprowadzona przy pomocy programu Ucinet i NetDraw, na bazie których przygotowano macierze danych, a następnie wizualizacje odwzorowujące sieć powiązań konglomeratów medialnych, zaangażowanych w politykę „*soft power*”. Dane do macierzy zagregowano za pomocą liczb (0, 1, 2, 3, itd.) w sposób umożliwiający nakreślenie struktury powiązań świata mediów Mińska i Kremla, w tym mniej lub bardziej sterowalnych ośrodków (czwartej) władzy. Rycina nr 1 obrazuje sieć o konfiguracji gwiazdy, w której najlepszą pozycję posiada węzeł Belta (stopień wężła, $n=7,0$), co przedkłada się na możliwość bezpośredniej kontroli na pozostałymi węzłami, których stopień wynosi 1 ($n=1,0$). Co więcej każdy węzeł o stopniu $n=1,0$ może wchodzić w relacje z innymi węzłami tej sieci tylko przy udziale, czy raczej za pośrednictwem węzła Belta. W przypadku struktury na rycinie nr 2 warto podkreślić kluczowe znaczenie aktorów (węzłów) takich jak: DW, Reuters, BBC, pełniących funkcję brokerów sieci, dla których stopień wężła $n=16,0$. Pozycja zajmowana przez węzły BBC, DW, Reuters gwarantuje stabilność struktury, z kolei ich wyłączenie ze struktury prowadzi do rozpadu całej sieci. Na uwagę zasługuje fakt, że analizowana struktura przybiera topologię „siatki”, co oznacza, że pozbawiona jest odizolowanych węzłów. Co więcej, aktorzy oznaczeni kolorem czerwonym (ryc. nr 2) stanowią rdzeń sieci, z kolei pozostałe węzły (np. Belsat, RWE $n=7,0$; Telegram, Nexta Live $n=11,0$) posiadają taką samą, niejako „zastępowalną” pozycję w strukturze, a tym samym ich „wyłączenie” z sieci nie zaburza funkcjonowania całej struktury. Rycina nr 3 odwzorowuje sieć o konfiguracji „siatki” oplatającą białoruski system medialny, w której każdy z 15-tu węzłów dysponuje analogiczną kompozycją relacji, w której stopień wężła wynosi 14,0 ($n=14$ – ryc. nr 3).

Warto podkreślić, że wysiłki podejmowane przez rosyjski i białoruski aparat władzy nie „zaowocowały” założonymi skutkami, przeciwnie – społeczeństwo europejskie okazało się odporne na dezinformacyjną politykę Mińska i Kremla, a europejskie służby i elity świata polityki – świadome zagrożeń, opracowały skuteczny sposób reagowania na

⁴⁵ Belta, serwis Telegram, 25.07.2025.

tego rodzaju zdarzenia. Z drugiej strony od momentu wybuchu zagrożenia w przestrzeni społecznej utrzymują się określone poglądy i nastroje społeczne wobec migrantów oraz polityki wewnętrznej i zewnętrznej państwa polskiego. Za możliwością ubiegania się o azyl przez migrantów z granicy polsko-białoruskiej opowiada się 19% respondentów, przeciwnego zdania jest 73% badanych – dla porównania w 2021 roku odsetek zwolenników azylu wynosił 33%, za przeciwników – 52%⁴⁶. Postulat zwiększenia możliwości użycia broni palnej przez funkcjonariuszy wojska, policji i Straży Granicznej, broniących polskiej granicy wschodniej popiera 84% respondentów, wobec 11% wyrażających sprzeciw⁴⁷. Politykę zamknięcia wszystkich przejść granicznych na odcinku granicy polsko-białoruskiej aprobuje 72% badanych, zaś co piąta osoba jest przeciwnego zdania⁴⁸. Poruszając się wokół problematyki bezpieczeństwa oraz świadomości zagrożeń na uwagę zasługuje fakt, że 86% ankietowanych aprobuje program „Tarcza Wschód” w ramach którego polsko-białoruski i polsko-rosyjski odcinek granicy jest umocniony, zaś 39% jest zwolennikiem zastosowania tzw. pól minowych przy wspomnianych odcinkach granicy⁴⁹. Pomimo nasilających się działań manipulacyjnych i dezinformacyjnych, dyskredytujących działalność służb granicznych na przestrzeni lat 2021-2025 utrzymuje się dość wysoka ocena pracy funkcjonariuszy Straży Granicznej, oscylująca w przedziale 60-85%⁵⁰.

Polityka „sharp power” związana z sytuacją na granicy polsko-białoruskiej rzutuje również na społeczny odbiór imigrantów i bezpośredni do nich stosunek. W świetle danych zagregowanych przez Centrum Badania Opinii Społecznej określenie „imigrant” wzbudzało negatywny stosunek wśród 39% badanych i najczęściej kojarzyło się z kimś, kto potrzebuje pomocy, jest uchodźcą wojennym lub politycznym (24%), kto szuka lepszych perspektyw na życie (22%), kto nielegalnie przekracza granice (6%) oraz niesie

⁴⁶J. Scovil, *O sytuacji na granicy polsko-białoruskiej*, Komunikat z badań nr 81/2024, CBOS https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_081_24.PDF, s. 2, data dostępu: 24.07.2025.

⁴⁷ Tamże, s. 3.

⁴⁸ Tamże, s. 5.

⁴⁹ J. Scovil, *O wojnie w Ukrainie i sytuacji na granicy wschodniej*, Komunikat z badań nr 67/2024, Centrum Badań Opinii Społecznej, s. 5-6, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_067_24.PDF, data dostępu: 25.07.2025.

⁵⁰ M. Kawalec, I. Gwiazda, *Ocena instytucji publicznych w marcu*, Komunikat z badań 28/2025, Centrum Badań Opinii Społecznej, s. 16, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2025/K_028_25.PDF, data dostępu: 25.07.2025.

za sobą niebezpieczeństwo lub kłopoty (6%)⁵¹. Patrząc przez pryzmat postrzegania obecności migrantów w Polsce warto zauważyć, że zdaniem 69% respondentów obcokrajowcy nadmiernie obciążają socjalne wydatki, w opinii 66% migranci przyczyniają się do wzrostu przestępczości w Polsce, zaś dla 55% badanych obniżają stawki godzinowe za wykonywaną pracę⁵². Zdaniem co dziesiątego respondenta w Polsce możliwość osiedlenia się powinna mieć każda osoba, z kolei niespełna co trzeci badany akceptuje osiedlanie się osób, które uciekają przed różnego rodzaju zagrożeniami⁵³.

Zakończenie

Przeprowadzona powyżej analiza „*sharp power*” wpisuje się w szeroko zakrojony dyskurs na temat zmian, jakie mają miejsce na płaszczyźnie geopolitycznej i odnoszą się do struktury oraz dynamiki konfliktów niekinetycznych. Co ważne, dokonują transformacji pola walki a zarazem dywersyfikacji źródeł i narzędzi stosowanych na tym polu. Warto podkreślić, że realizacja „*sharp power*”, w tym skala oraz natężenie determinowana jest zdolnościami do mobilizacji i partycypacji zasobów, kluczowych z punktu widzenia polityki „*soft power*”. Na kanwie powyższej analizy warto uwypuklić kilka wniosków:

- po pierwsze, kategoria „*sharp power*” jest bardzo pojemną kategorią analityczną, z kolei podejście sieciowe nie tylko uzupełnia lukę badawczą, ale otwiera również nowe pole eksploracji w tym zakresie;

- po drugie, przekaz medialny, szczególnie dezinformacja i propaganda nie dokonały zakładanego przez Mińsk i Moskwę rezonansu w społeczeństwie polskim. Przeciwnie, wedle przeprowadzonych badań ogólnopolskich Polacy mają świadomość zagrożeń na wschodniej granicy UE, wskazując nie tylko podmioty odpowiedzialne za te zagrożenia, ale opowiadając się za wyraźnym wzmocnieniem granicy (86% aprobuje Tarczę Wschód, 72% opowiada za zamknięciem granicy) i aprobatą dla działalności Straży Granicznej (85% pozytywnie ocenia pracę funkcjonariuszy SG, zaś 84% popiera użycie broni przez funkcjonariuszy);

⁵¹ J. Scovil, *Skojarzenia Polaków ze słowem „imigrant”*, Komunikat z badań nr 30/2025, Centrum Badania Opinii Społecznej, s. 2 i 5, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2025/K_030_25.PDF, data dostępu: 25.07.2025.

⁵² B. Roguska, *Postrzegana i postulowana obecność cudzoziemców w Polsce*, Komunikat z badań nr 31/2025, Centrum Badania Opinii Społecznej, s. 6, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2025/K_031_25.PDF, data dostępu: 25.07.2025.

⁵³ Tamże, s. 11.

- po trzecie, instrumenty w postaci manipulacji i dezinformacji w dalszym ciągu będą systematycznie stosowane przez reżim białoruski, co ma związek ze scentralizowaną strukturą powiązań medialnych w Republice Białorusi – sieć typu „gwiazda”, w której agencja „Belta” pełni rolę kontrolera przekazu, w tym wszelkich przepływów (np. informacji) oraz powiązań z innymi podmiotami sieci państwowych instytucji medialnych Mińska;

- po czwarte, przeprowadzona analiza uwypukla dość silną sieć powiązań platformy Nexta (ryc. 2), skupiającą rozmaite międzynarodowe platformy komunikacji, w tym BBC czy Reuters pełniące rolę brokerów w przepływach i powiązaniach tej sieci. Sieć ta wykazuje również wyraźną asymetrię pomiędzy strukturami powiązań węzłów Belsat i Nexta.

W kontekście wniosków wynikających z rozważań prowadzonych na kanwie powyższego materiału warto podkreślić praktyczny pierwiastek analizy. Celem artykułu jest, z jednej strony nakreślenie zmian, jakie mają miejsce w obszarze konstruowania władzy, to jest w świecie sieci powiązań i przepływów, z drugiej stanowią próbę sformułowania ogólnych wniosków na temat stosowania mechanizmów oraz zasobów „sharp power”. Wytocznym oraz wnioskom wytykającym z przeprowadzonej analizy przypisać można charakter pragmatycznych wskazówek wykorzystania elementów „sharp power” w szeroko rozumianej geopolityce sieciowej.

References

- Barney D., *Spółeczeństwo sieci*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2008.
- Castells M., *Koniec Tysiąclecia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Castells M., *Władza komunikacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013.
- Clausewitz C., *O wojnie*, Wydawnictwo Bellona, Lublin – Zamość 1995.
- Foucault M., *Nadzorować i karać*, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2006.
- Kubiak W., *Władza*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, tom 4, Oficyna Naukowa, Warszawa 2005.
- Lisewski M., *Soft power, sharp power, linking power. Mocarstwowe sposoby działania Chin i ich znaczenie dla świata*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2021.
- Muraszkiewicz M., *Esej: nowy paradygmat, czyli od systemu do sieci*, [w:] B. Sosińska-Kalata i inni (red.), *Od informacji naukowej do technologii społeczeństwa komunikacyjnego*, Wydawnictwo SBP, Warszawa 2005.

Panas E., *Soft power transnarodowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2021.

Roman Ł., *Interdyscyplinarny wymiar polemologii*, „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej”, nr 1/2012, s. 183-192.

Skoneczny Ł., Cacko B., *Sharp power – wprowadzenie do problematyki*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, nr 13/2021, s. 102-119.

Sozański T., *Sieć społeczna*, [w:] *Encyklopedia Socjologii*, tom 4, Oficyna Naukowa, Warszawa 2005.

Stoessinger J. G., *The Might of Nation. World Politics in Our Times*, McGraw-Hill, New York, 1969

Sutek M., Szymala E., *Potęga państw 2025. Ranking potęgometryczny*, Instytut Nowej Europy, Warszawa 2025.

Szacki J., *Historia myśli socjologicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.

Sztompka P., *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2002.

Urry J., *Socjologia mobilności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.

Wypartowicz B., Kozioł W., *Między Bugiem a prawdą. Czy Polska może odbudować swoje wpływy na wschodzie?*, Wydawnictwo Prześwity, Warszawa 2024.

J. Scovil, *O sytuacji na granicy polsko-białoruskiej*, Komunikat z badań nr 81/2024, CBOS
https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_081_24.PDF, s. 2, data dostępu: 24.07.2025.

J. Scovil, *O wojnie w Ukrainie i sytuacji na granicy wschodniej*, Komunikat z badań nr 67/2024, Centrum Badań Opinii Społecznej, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_067_24.PDF, data dostępu: 25.07.2025.

M. Kawalec, I. Gwiazda, *Ocena instytucji publicznych w marcu*, Komunikat z badań 28/2025, Centrum Badań Opinii Społecznej, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2025/K_028_25.PDF, data dostępu: 25.07.2025.

J. Scovil, *Skojarzenia Polaków ze słowem „imigrant”*, Komunikat z badań nr 30/2025, Centrum Badań Opinii Społecznej, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2025/K_030_25.PDF, data dostępu: 25.07.2025.

B. Roguska, *Postrzegana i postulowana obecność cudzoziemców w Polsce*, Komunikat z badań nr 31/2025, Centrum Badań Opinii Społecznej, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2025/K_031_25.PDF, data dostępu: 25.07.2025.

Belta, serwis Telegram, data dostępu: 25.07.2025.

<https://mlyn.by/23042024/beloruskie-voennye-prorvali-graniczu-s-polshej-komu-nuzhen-provokacjonnyj-fejk/>, data dostępu: 25.07.2025.

<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/9360531/>, data dostępu: 25.07.2025.

www.tvr.by/news/obshchestvo/r_aloyan_o_krizise_na_belorusko_polskoy_granitse/, data dostępu: 25.07.2025.

www.tvr.by/videogallery/informatsionnoanalitycheskie/panorama/, data dostępu: 25.07.2025.

www.ekhoavkaza.com/a/31827220/, data dostępu: 25.07.2025.